

Protokół ze spotkania konsultacyjnego w sprawie zmiany nowodworskiego herbu.

Data i miejsce spotkania konsultacyjnego: 08.02.2016 Żuławski Park Historyczny, Nowy Dwór Gdański

- 1) Przedstawienie przebiegu spotkania – M.Dorobek

- 2) Przywitanie gości przez Burmistrza Nowego Dworu Gdańskiego

Burmistrz Jacek Michalski: Rozpocznę od tła historycznego - 1880 rok – nadanie praw miejskich, 1881 – wejście ich w życie, 1896 rok – pierwszy herb, 100 lat później zmiana herbu na obecnie funkcjonujący. Nie chcę wypowiadać się na tematy estetyczne i związane z odczuciami wizualnymi, jednak mam pewne wątpliwości czy zmiana w roku 1996 roku nastąpiła ze względu na uwarunkowania heraldyczne. Myślę, że po tylu latach funkcjonowania samorządu, a jak Państwo wiedzą, jest to ponad 25 lat, także z nowymi, powojennymi mieszkańcami, możliwe będzie spojrzenie z nowymi, świeżymi odczuciami. Rozpatrywana jest zmiana herbu z uwzględnieniem tradycji. Dostępne jest opracowanie Historia nowodworskiego herbu autorstwa mgr Łukasza Kępskiego oraz Uzasadnienie historyczno – heraldyczne herbu Gminy Nowy Dwór Gdański autorstwa dr Cezarego Kardasza oraz mgr Łukasza Kępskiego.

Działanie to jest bardzo istotne dla naszej społeczności, dotyczy przeszłości, ale przede wszystkim będzie miało skutki w przyszłości, stąd decyzja o przeprowadzeniu konsultacji społecznych.

Żałuję, że nie ma na sali więcej osób. Zapraszam jednak do dyskusji.

- 3) Prezentacja historyczna historyka Łukasza Kępskiego

Ł. Kępski: Zmiana herbu zawsze wiąże się z emocjami. Herb mówi o przeszłości, mówi o mieszkańcach, historii miejsca, ale także tej trudnej historii, trudnej korelacji państw.

Wcześniejszy herb funkcjonował przez 100 lat.

Herb – od słowa erbe, herb wywodzi się z rycerstwa, najpierw było oznakowanie flagowe, następnie oznakowanie rodowe. Herby z czasem schodziły na inne dziedziny życia społecznego – m.in. do miast.

Herb miejski, według historyków wykształcił się z pieczęci miejskiej, która uwiarygadniała dokument. Pierwsze herby miejskie pojawiają się na przełomie XII i XIII wieku. Nie od razu po nadaniu dokumentów lokacyjnych nadawano herb. Sposób przedstawiania herbów na tarczach był różny, obecnie wskazuje się jako właściwe stosowanie herb hiszpańskich. Niektóre z miast polskich posługują się jednakże wyobrażeniem heraldycznym na tzw. tarczy polskiej lub francuskiej.

Jaką rolę odgrywa herb? Przede wszystkim jest to identyfikacja z miejscem. Można rozpatrywać to z różnych perspektyw. Często, o czym zapominamy, jest to identyfikacja

miejsca oraz jego przeszłości. W przypadku herbu, niezbędna jest ciągłość, tylko wtedy możemy mówić o jego trwałości, o ciągłości historycznej miasta. Nie bez powodu herb nadawany był po najważniejszym dla miasta momencie czyli po otrzymaniu praw miejskich.

Herb określa tożsamość nas, współczesnych ludzi żyjących w Nowym Dworze Gdańskim, ale również jego dawnych mieszkańców. Trzeba zauważyć, że część z tych rodzin funkcjonowała na Żuławach od czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów. I ich potomkowie żyli w momencie gdy nadawano miastu herb z roku 1896.

Herb to nie jest logo, to nie tylko znak wyróżniający miasto, to symbol głęboko sięgający do przeszłości i do tradycji, to znak, podobnie jak logo, mogący budzić emocje, ale herb w odróżnieniu od logo musi być umocowany w przeszłości, historii i budować tożsamość.

Wciąż odkrywamy historię naszego miasta, w tym również historię herbu. Udaje się dotrzeć do nowych dokumentów mówiących chociażby o wydarzeniach z XVI wieku, odnośnie rodziny Loitzów, źródła XVIII wieczne (listy Jakuba Sobieskiego), czy też dokumenty XIX wieczne np. nadanie statusu osady targowej.

W końcu XIX wieku (1880) Nowy Dwór Gdański (ówczesny Tiegenhof) otrzymał prawa miejskie, wcześniej jednak osada nie posiadała cech wiejskich. Wręcz przeciwnie osada Tygenhof, czy też Nowy Dwór (obie nazwy pojawiają się w źródłach) posiadała cechy typowe dla miasta.

Najważniejsze daty w historii Nowego Dworu Gdańskiego jakie pojawiły się w wystąpieniu:

1570 rok – najprawdopodobniej data powstania nowodworskiego zamku

1772 rok – zmienia się sytuacja prawna Żuławy znajdują się pod panowaniem pruskim. Zamek, który stał się symbolem miasta w późniejszych latach, popada w ruinę. W latach 30-tych XIX wieku na jego fundamentach stanie kościół ewangelicki. Poza trzema obszernymi przekazami źródłowymi oraz ilustracją z kościoła w Lubieszewie, nie mamy dokładnych materiałów mówiących o tym jak wyglądał nowodworski.

1776 rok nadanie praw gminnych

1824 rok -w tym roku z Nowego Stawu zostaje przeniesiony do NDG pruski sąd królewski

1859 - nadanie praw osady targowej

1880 roku – władze pruskie przyznają prawa miejskie, wejdą w życie w kwietniu 1881 roku

Nie udało się dotrzeć do dokumentu nadania praw miejskich. Wiadomo że podobnie jak inne miasta w tym czasie ówczesny Tiegenhof miał postępować według zbiorczych praw miejskich dla miast pruskich z 1853 roku. Dlatego też nie ma wzmianki o herbie pochodzącej z okresu otrzymania przez miasto praw.

Herb zostaje nadany po 16 latach, w 1896 roku. Pierwsze wyobrażenie heraldyczne pojawia się w pracy Otto Huppa. Co ciekawe zachowały się również znaki pieczętne z tym wyobrażeniem. Jednakże nie ma źródeł potwierdzających, iż był to pierwszy oficjalny herb miasta. Piszą o tym m.in. znawcy heraldyki pomorskiej prof. Beata Możejko i prof. Błażej Śliwiński. Mogła to być propozycja herbu jaką złożyło miasto, lecz nie koniecznie zaakceptowana przez pruską Heroldię.

W pracach nad herbem w 1995 r. początkowo zwrócono się do Polskiego Towarzystwa Heraldycznego oddział w Lublinie. Reprezentująca tą organizację prof. Barbara Trelińska

początkowo wskazywała herb Otto Huppa jako prawidłowy, jednakże po dostarczeniu nowego materiału źródłowego i dogłębnej analizie heraldycznej zmieniła zdanie. Właściwym wyobrażeniem herbowym jest to jakie znajdowało się na pieczęci z 1906 roku, a później trafiło do herbarza Hubertusa Schwartza. Wyobrażenie to przedstawiało ceglany zamek z trzema wieżami, które zakończone były krzyżami. Tarczę herbową wieńczyła korona muralis. Uwagi miała jedynie do korony muralis oraz typu tarczy herbowej.

Jest to typowy herb nawiązujący do romantyzmu oraz neogotyku. Herby są wytworami istniejących epok, czasu w którym są tworzone.

Pierwsze wyobrażenie flagi to trzy kolory: czerwony, biały i czarny w stosunkach 1:3:1. Wg heraldyków kolory symbolizują:

czerwony – wspaniałomyślność, waleczność

biały – czystość, prawda, rozsądek i niewinność

czarny – surowość

Profesor Trelińska uprzednio opiniując flagę zaopiniowała ją pozytywnie, uważając, iż miasto mogłoby ją używać.

Ostatecznie współczesny herb Nowego Dworu Gdańskiego został stworzony przez Centrum Heraldyki Polskiej, która opiniując herb z 1996 roku, posługiwała się głównie pojęciami z polityki historycznej, podkreślając niemieckość dawnego herbu.

Zaproponowany wówczas herb, jak wskazywali heraldycy posiadał liczne błędy heraldyczne, między innymi związane układaniem metalu na metalu.

Pewnego rodzaju wątpliwości mogą również budzić róże umiejscowione w herbie jako symbol rodziny Wejherów. Można sobie zadać pytanie np. dlaczego uhonorowano tę rodzinę, a nie np. Loitzów jako założycieli Nowego Dworu Gd. Obecny herb miał być pewnego rodzaju kompromisem z tym co funkcjonowało przed 1945 i po 1945 rokiem, np. kiedy krzyże zamieniono na złote kule.

Można by na tym zakończyć dyskusję o historii nowodworskiego herbu, lecz jest jeszcze jeden fakt. Centrum Heraldyki Polskiej wskazywał, iż posiada grafików, mogących zapewnić wyjątkowy, polski herb. Jednak się później okazało obecny herb jest kopią z niemieckiego herbarza Waltera Leonharda.

Na prezentacji przedstawiam teraz obecną propozycję herbu. Jest to propozycja, która powraca tożsamością do herbu z 1896 roku, która będzie przesyłana do Komisji Heraldycznej w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Jest to powrót do przeszłości.

W przypadku flagi, która może budzić pewnego rodzaju kontrowersje, dr Cezary Kardasz oraz moja osoba oparliśmy się na zdaniu autorytetu jakim w dziedzinie heraldyki jest prof. Barbara Trelińska, która pozytywnie zaopiniowała w swojej opinii proponowaną flagę.

4) Dyskusja z możliwością wnoszenia uwag do protokołu

W.Krawczyk: jak często występują zmiany heraldyczne?

Ł.Kępski: analizując Pomorze, gdyż wątek pomorski jest bezpośrednio związany z naszą historią. Widoczne zmiany w herbach po części związane są z pewnymi modami w sztuce heraldycznej, często zmiany herbów polegają na zmianie grafiki, a nie myśli przewodniej np. herb Sopotu. Nie powinno zbyt często zmieniać się herbu, stąd ważne by zaangażować wszystkie grupy społeczne i wypracować go możliwie trwale by był tożsamy z historią miejsca i mieszkańcami. Duża fala zmian herbów nastąpiła przy reformie samorządowej, np. w Stegnie, Krynicy Morskiej.

H.Lau: uważam, iż należy zachować ciągłość

M. Mika: ciągłość została przerwana właśnie w 1996 roku

Ł. Kępski: nie chcąc oceniać, z punktu historii, ciągłość herbu jest niezwykle ważne, wola ze strony samorządów jest, teraz chodzi o wolę mieszkańców oraz Komisji Heraldycznej. Myślę, że warty przedyskutowania jest temat flagi, jednak skoro autorytety z zakresu heraldyki w 1996 roku uważały, iż może być ona używana, choć do wydarzeń I połowy XX wieku było bliżej niż dziś to tym bardziej nie powinniśmy dziś obawiać się powrotu do historycznego wyobrażenia.

Burmistrz: pojawił się głos, m.in. dr Piaska czy nie powinno wpleść się elementów blisko związanych z Polską czyli np. Janem III Sobieskim. Moje pytanie jest takie jak ma się to z punktu widzenia heraldyki – czy możliwe jest wplatanie poszczególnych elementów historii.

Ł.Kępski: Jan III Sobieski prawdopodobnie nigdy w Nowym Dworze Gdańskim nie był, w tym zakresie trzeba byłoby przeprowadzić dogłębne badania archiwalne. Ocenic znaczenie poszczególnych zarządców dzierżawy nowodworskiej. Pytanie czy chcemy odwoływać się do czegoś pierwotnego czy też chcemy tworzyć coś nowego. Trudno wyobrazić mi sobie teraz jak miałby wyglądać wątek Jana III Sobieskiego i dlaczego mielibyśmy skupiać się właśnie na tym momencie historii Nowego Dworu Gdańskiego, a nie na Loitzach, Wejherach Jacobsenach czy Gembickich.

Burmistrz: z tego co mieliśmy okazję wysłuchać, historia naszego herbu nie jest zbyt długa, gdyby nie liczyć pewnej ingerencji, byłoby to 120 lat. Pojawia się pytanie czy powinniśmy chcieć zachować ciągłość by być pewnym ogniwem pokoleniowym przekazującym tożsamość dalszym pokoleniom. Przemawia do mnie powrót do pierwotnego herbu bo gdy stworzymy coś nowego, zachowamy się tak samo jak zachowano się 20 lat temu.

T.Studziński: przyniosłem ze sobą herb ofiarowany mi przez stowarzyszenie byłych nowodworzan, który przekazuję na ręce Pana Marka Opitza. Jest to herb, który otrzymałem w 2006 roku z zapytaniem dlaczego w 1996 roku przerwano ciągłość herbu i jego tożsamości oraz przekazem, iż ten który otrzymałem, jest jedynym właściwym herbem Nowego Dworu Gdańskiego.

M.Opitz: Myślę, że warto podkreślić, iż stowarzyszenie byłych nowodworzan nie naciskało jednocześnie do powrotu do starego herbu. To właśnie my dorośliśmy mentalnie do momentu, kiedy nie musi być już podziałów na nas oraz Niemców.

W.Krawczyk: jest dylemat czy zmieniamy to co nam się nie podoba wizualnie czy też chcemy zachować ciągłość historyczną miejsca.

Ł.Kępski: proponuję spacer po mieści i spojrzenie jak mocno herb wpisany jest w estetykę naszego miasta, np. na Żuławskim Ośrodku Kultury, to da odpowiedź jak mocno herb pierwotny wpisany jest w naszą tożsamość i historyczną świadomość.

Burmistrz: chciałbym potwierdzić to co powiedział Marek Opitz, w czasie spotkań z byłymi nowodworzanami nie było nacisków do zmiany herbu. Zdecydowaliśmy się, że dyskusja o herbie będzie rozpoczęta po zakończeniu działalności przez byłych nowodworzan był uniknąć domysłów, sugestii że to efekt nacisków byłych nowodworzan.

Myślę, że między innymi zadaniem Klubu Nowodworskiego jest badanie tożsamości i historii regionu bez względu na osobę władającą miastem i zależało mi na tym by to właśnie przedstawiciele Klubu Nowodworskiego zbadali historię herbu, nie było to absolutnie zlecenie tzw. polityczne, miało to być badanie typowo historyczne, które umożliwi zbadanie przeszłości naszego miejsca i dalsze budowanie tożsamości by przekazywać ją kolejnym pokoleniom.

M.Opitz: cieszę się, że po raz pierwszy udało się stworzyć opracowanie oparte na źródłach historycznych, bez żadnej próby podkreślania jakiegokolwiek elementu historycznego, obiektywne i oparte na faktach. Chciałbym zaznaczyć też jeden element: to że jest nas tak mało. Albo jest to oznaka spokoju i ładu w gminie, ale obawiam się, że wynika to także z braku zainteresowania mieszkańców gminy ważnymi sprawami. Mieszkańcy nie czują, że jest to dla nich ważne.

T.Studziński: jest to problem istotny, podobnie wygląda to w sprawach sportu,

Burmistrz: myślę, że jest to pozostałość po starym systemie, gdzie bywanie w różnych miejscach odbierane było negatywnie, obecnie wolność często kojarzona jest z podejściem: gdzie nie muszę, tam nie idę. Myślę, że brak podniesionej atmosfery oznacza brak polityki i niech tak pozostanie. Myślę, że część osób może upatrywać kłopot ze zmianą w istniejących flagach, sztandarach, które mogą generować koszty. Warto podkreślić, iż ewentualna zmiana będzie wprowadzana powoli by nie rodzić dodatkowych kosztów.

W.Przyborowska: myślę, że dzisiejsze spotkanie jest wyjątkową okazją do poszukiwania pewnej drogi, podjęcia pierwszych kroków poszukiwania tożsamości, rozmowa o naszym symbolu, znaku, mająca budować naszą historyczną świadomość. Nie chciałabym wypowiadać się na temat powodów zmian z 1996 roku, jednak powrót do przeszłości, zmiana oparta na źródłach może być wyrazem szacunku i powrotu do świadomości płynącej z przeszłości. Formuła informacyjna bez wskazywania opinii jest niezwykle ważna. Wartościowy jest pomysł zastanowienia się nad herbem i trwająca dyskusja, cieszę się, że dorośliśmy do dzisiejszej rozmowy bez nacisków politycznych czy historycznych. Szkoda, że nie ma na sali, mających odrębne zdanie na temat herbu, nie jest dobre przenoszenie dyskusji tylko do świata wirtualnego.

Burmistrz: mam nadzieję, że opinia innych osób, nieobecnych dziś, zostanie przedstawiona w ankietach. Dziękuję Państwu za przybycie.

Na tym protokół zakończono.

Sporządził:
KIEROWNIK
Referatu Organizacji, Promocji i Rozwoju
Marta Dorobek
mgr Marta Dorobek
08.02.2016

Zatwierdził:

BURMISTRZ
10.07.2016
Jacek Michalski
mgr inż. Jacek Michalski

